

izvleček

V prispevku so predstavljena (celostna) oblikovalska izhodišča postavitve treh avtorjevih samostojnih razstav, v treh v arhitekturno - prostorskem smislu sicer različnih prostorih, po svojem duhu pa na določen način tudi sorodnih prostorov. Med seboj jih povezujejo pojmi cerkvenega, svetega, oziroma posvečenega prostora (umetnosti). Prostorji so z leti sicer izgubili svojo prvotno namembnost, a so ohranili svoj duh, svoje posebnosti. Branje teh služi kot oblikovalsko izhodišče.

Naglašeno je širše gledanje na umetnost, povezovanje oblikovanja prostora s širšo likovno naravnostjo, tudi na grafično oblikovanje. Izpostavljena je povezava z ostalimi umetnostmi, literarno, pa tudi z glasbeno umetnostjo. Povezave so indirektno in asociativne. Zdrževalna ideja se prikazuje v pojmu ritma (metrike).

ključne besede:

oblikovanje prostora, ritem, niz, linija, zaslon

Ritem: Postavitev razstave "Tri sobe in 1/2" v Galeriji Šivčeve hiše v Radovljici, 3. 4. - 6. 5. 2001

Zadnjo, tretjo sobo Galerije omejujejo neenakomerne, neravne površine sten, iz katerih vsake toliko pogleda del naravnega kamna. Skladnost te nedovršenosti takšnega prostora se pojavi kot izhodišče postavitve "belih" reliefnih grafik. Tej navidezni nedodelanosti, naravnosti, preprostosti je sledil tudi izbor grafičnih listov z neenakomernim robom. Ti so od stene odmaknjeni, ostajajo neopremljeni, reliefe pa "uokvirjajo" nevidne niti in mali svinčeni elementi, ki mečejo senco na steno izza razstavljenih grafik.

Barbara Boltar [Boltar, 2001:5] je grafične liste označila kot načrte, kjer avtor z minimalnim številom strukturalnih elementov želi doseči ravnotežje, simetrijo in hierarhijo. Struktura svetlobe in sence skupaj z belino papirja pridaja grafičnim listom specifično atmosfero.

Preko nevidne niti pritrjene na grafike in po višini neenakomerno izobešene osvetljene točke, s svojim ritmom, v obliki senc kot njihovim dvojnikom, ustvarjajo partituro zapisano na steno. (Neenakomeren) ritem se pojavlja tudi v verzih v katalogu razstave, ki skupaj s predstavitevjo nekaterih likovnih del z razstave, predstavlja nedeljivo celoto.

Prostor kar sam ponuja zanešenjaške asociacije. Nobenega nepotrebnega sijaja, le mehak, žameten ton beline grafičnega papirja in stene izza njega. Spokojnost relativno majhnega prostora dopolnjujejo z likovnimi posegi na lanenem papirju izpolnjeni "paravani" pred malimi okni, preko katerih pronica posredna svetloba in ki zastirajo pogled v notranjost. Celota že skorajda meji na meditativni sveti prostor.

Namen je bil ustvariti tih, prijeten, z likovnimi deli, predvsem pa z barvami nenasičen prostor, prostor barvne nenavzočnosti, ki

abstract

The article presents (comprehensive) design guidelines for layouts of three independent author's exhibitions. In the architectural-spatial sense they were positioned in three distinctly different spaces, but whose spirit is nevertheless in a certain way related. They are mutually tied by concepts, such as ecclesiastic, holy and sanctified space (art). With passage of time these spaces have lost their primary use, but maintained their spirit, particularity. Recognition of the latter served as the design rationale.

Wider perspectives of art, tying spatial design to artistic inclination, even graphic design, were emphasised. Ties to other arts were brought forward literally, even to music. Ties are indirect and associative. The unifying idea is presented in the concept of rhythm (metrics).

key words:

spatial design, rhythm, series, line, screen

ga razen postavitve frontalnega likovnega dela, bolj ali manj označuje belina.

Nežne sence reliefnih grafik se zarisujejo v enovito vseobsežno belino prostora. Izhodišče postavitve naj bi bila uskladitev z enostavnim prvinskim "modelom" navidez nedovršenega prostora. Na frontalni steni se pojavlja likovno delo v akrilni tehniki, sestavljeno iz petih miniaturnih, ki predstavlja nekakšen hišni oltar.

V zvezi s preprostostjo opreme, sencami in belino sten, podobno razmišlja tudi Tanizaki [Tanizaki 2002:31], ki gre pri svojem razmišljanju seveda še dlje in ki pravi, da je lepota (japonske) sobe v celoti odvisna le od različnih nians senc, kar v svoji preprostosti izvablja čudenje zahodnjaka.

Niz: Postavitev razstave v Galeriji Akademije likovnih umjetnosti, Sarajevo, 23. 1. - 30. 1. 2003

Akademija likovnih umjetnosti Sarajevo domuje v prenovljenih in razširjenih prostorih nekdanje evangeličanske cerkve. Prostor galerije je približno kvadratnega tlorisa in je za "miniature" relativno velik, saj stranica prostora meri slabih 10 m, visok pa je dobri dve etaži. Zaradi možnih težav s prevozom, se nismo odločili za predstavitev dejanskih artefaktov, ki so najbližje arhitekturnemu prostoru, pač pa za predstavitev likovnih objektov, kot jih vidi oko kamere. S tem smo lahko izbirali očiče in horizont, da bi kar najbolje predstavili zamisel prostora.

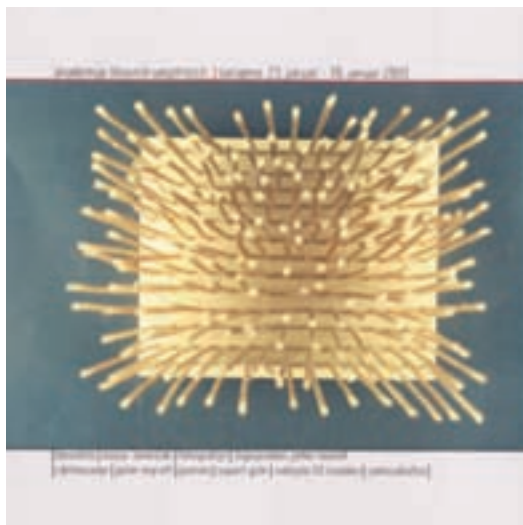
Marja Lorenčak [Lorenčak 2003:3] je razstavljen likovna dela med drugim predstavila kot osnutke (tudi kot arhitekturne študije), ki jih po njihovi zgradbi lahko štejem za popolna likovna dela in ki poudarjajo vse kar je potrebno v trenutku snovanja, prikazujejo strukture in razvoj oblike v prostoru.

Pri konceptu postavitve razstave gre za (očiščeno) "minimalistično" postavitvev tudi v smislu velikosti razstavljenih objektov. Izhodišče koncepta postavitve sta niz v višini oči razstavljenih elementov in linija pod njimi. Ta je enkrat povezujoča in združuje "trilčke" - skupine treh posnetkov velikosti 9 x 13 cm (podobno kot se to dogaja z notami v glasbi), drugič pa ostaja nevidna in služi kot razmejitveno polje med njimi, katerega označuje mnogokratnik modula (širine slike). Medtem, ko enakomeren ritem razbijajo trije ali pet modulov praznega prostora, vogale povezujeta prostorska, iz ravnine potegnjena spoja posnetkov, ki poudarjata vogala in na določen način tudi optično podaljšujeta niz, oziroma frontalno steno. Poudarjen vogal tudi naglašuje prostorskost dejanskih objektov.

Neenakomeren ritem se sicer na drug način, pa vendarle, pojavlja tudi v oblikovanju kataloga razstave in to v obliki pokončnih, bodisi črnih ali obarvanih razmejitvenih črt med tekstom kataloga.

Nekaj dni kasneje postavljena razstava del, ki so nastali na študentski delavnici, je zasnovana kot nadaljevanje prve, le da je zaradi kombinacije trodimenzionalnih objektov, risb in posnetkov nekoliko bolj razgibana, a zasnovana tako, da skupaj s prvo deluje uglašeno. (Prosta je ostala le stena z vhodom in stopnicami.)

Koncept postavitve išče ravnotežje med voluminoznostjo modelov, ploskovnostjo stene in presledki med nanizanimi posnetki. Tanke "konzole" - podstavki modelov, vise na "nevidnih" nategah, tako da te delujejo kot bi napol lebdele v zraku. Da bi omejila nežno prostorsko kompozicijo, se belina stene v določenem trenutku razljuje tudi na tla.

Slika 1: Ločitveni elementi teksta kataloga.
Dividing element in the catalogue text.

Zaslon: Postavitvev razstave Zapisi časa v Galeriji Krško, 1. 10. - 26. 10. 2002

Nekdanji cerkveni prostor, cerkev Sv. Duha v Krškem, ki jo je leta 1777 oblikoval Johann Fuchs, danes služi kot galerija. Izhodišče postavitve slik je spoštovanje baročno oblikovanega prostora z nekaterimi (začasnimi) posegi, ki poudarjajo pomen nekdanjega posvečenega prostora. Zaradi začasnosti postavitve je dovoljena tudi večja drznost, ki na prvi pogled s postavitvijo zaslon, bariere, negira vzdolžno os, dejansko pa umeščeni zaslon zaradi svoje višine, ki je nižja od višine očišča stoječega gledalca, ohranja celovitost prostora, pregled nad njim in vanj vnaša dinamiko. Zaslon stoji pred osrednjim delom prostora, tik pred mestom, ko se le-ta močno razširi in v kontekstu ideje posnema trenutek, ko se vrata delno zavrtijo okoli svoje osi in ki v tej legi simbolno razmejujejo, a hkrati povezujejo zunanji javni in notranji galerijski, zasebni prostor, ločujejo posvetni prostor in posvečeni hram umetnosti.

Paravan prepušča tok obiskovalcev in skupaj z (edino) ukrivljeno ploskvijo, ki je nanj nameščena, uokvirja barvno najmočnejšo in zato najbolj oddaljeno sliko na vzdolžni osi cerkvene ladje, ki v simbolnem pomenu lahko nadomešča nekdanjo (seveda večjo) oltarno sliko.

Akrilne slike, ki stoje na paravanu namesto običajnejših okvirjev, zaključujejo, oziroma zamejujejo "tankostenske" lesene škatle. Pokončna slika znotraj apside, ki zaključuje vzdolžno os, visi, odmaknjena od stene. S smeri vhoda gledano desna slika, stoji sredi apside na tleh, na nekakšnem stojalu, kar bi lahko v kontekstu postavitve asociiralo tudi na tabernakelj. Sliki v zlatosrebrnem okvirju gledata iznad parapeta.

Slika 2: Shema postavitve razstave v Galeriji Akademije likovnih umjetnosti v Sarajevu.
Scheme of the exhibition layout in the gallery of the Academy of fine arts in Sarajevo.

Slika 3: Niz.
Series.

Slika 4: Študentska dela.
Student's works.

Slika 5: Ob odprtju.
The opening.

Slika 6: Niz.
Series.

Slika 8: Galerija Šivčeva hiša; "Bele" grafike s slepimi odtisi in sence točk pod njimi.
The gallery Šivčeva hiša; "White" graphics with blind imprints and shadows of points below them.

Slika 7: Vogalni grafiki.
Corner graphics.

Slika 9: Postavitev akrilnih slik v drugi sobi Galerije Šivčeva hiša.
Layout of acrylic paintings in the second room of the gallery Šivčeva hiša.

Slika 10: Miniature v prvi sobi.
Miniatures in the first room.

Slika 11: Galerija Krško; barvno najmočnejša slika na koncu vzdolžne osi.
The gallery Krško; the painting with strongest colours is at the end of the longitudinal axis.

Slika 14: Prečna os - leva apsida.
Traverse axis - the left apse.

Slika 12: Simbolna postavitev zaslona - bariere, ki zaradi svoje višine ohranja pregled nad prostorom.
Symbolic placement of the screen - barrier, whose height maintains surveillance over the space.

Slika 15: Vhod v posvečeni prostor umetnosti.
Entrance to the sanctified artistic space.

Slika 13: Postavitev v desni apsidi.
Arrangement in the right apse.

Literatura:

- Boltar, B., 2001: *Marolt, P., Tri sobe in 1/2*; Galerija Šivčeva hiša Radovljica, 3.april - 6. maj 2001. Muzeji radovljiške občine, Radovljica.
- Lorenčak, M., 2003: *Spomini v prostoru - konkretno v abstraktnem*. Risba in študijska maketa med konkretno in abstraktno umetnostjo. *Marolt, P., Spomini v prostoru - konkretno v abstraktnem*. Akademija likovnih umjetnosti Sarajevo, 23. januar - 30. januar 2003. Samozaložba, Ljubljana.
- Tanizaki, J., 2002: *Hvalnica senci*. Študentska založba, Ljubljana.

mag Pater Marolt
Fakulteta za arhitekturo
Univerza v Ljubljani
pater.marolt@arh.uni-lj.si